

PORUCHY AUTISTICKÉHO SPEKTRA

„Autismus není něco, co člověk má, není to ulita, ve které je uvězněno zdravé dítě, ale je to způsob bytí.“
(J. Sinclair)

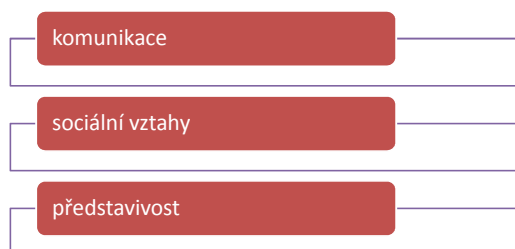
Terminologie

- „autismus“ = škála poruch a syndromů, které jsou souhrnně nazývány termínem „poruchy autistického spektra“ (PAS)
- „pervazivní vývojová porucha“ (lékařské označení) - vyjadřuje fakt, že vývoj je narušen do hloubky v mnoha směrech, projeví se ve všech složkách osobnosti, ve všech oblastech života

Charakteristika PAS

- vývojová porucha projevující se neschopností komunikovat a navazovat kontakty s okolím
- jedinec obtížně vyjadřuje svá přání a potřeby, nechápe, proč mu ostatní nerozumějí
- uzavírá se do vlastního světa a projevuje se jako extrémně osamělá bytost (Průcha, J. 2003)
- 60 % STMP, 20 % LMP, 20 % Ø až nadØ IQ

Autistická triáda

Komunikace

- slova používána ve významu, ve kterém byla dříve slyšena
- echolálie
- monotónní řeč bez intonace
- perseverace
- nedostatky v napodobování, spontánnosti a variacích v použití jazyka
- chybné používání zájmen (o sobě mluví ve 3. os.)
- rozdíl v receptivním a expresivním jazyce
- nedostatečné sociální užívání řeči
- různé projevy, od totálního mutismu (AAK), až po stav, kdy jedinec mluví téměř bez přerušování, má bohatou slovní zásobu (AS), ale řeč není funkční
- vlastní žargon; nerozumí ironii, vtipu, nadsázce
- omezený obsah, obvykle chybí schopnost využívat a rozumět gestům, mimice, postojům těla
- jakýkoliv nedostatek ve schopnosti komunikace vyvolává frustraci a problémy v chování

Sociální interakce

- snaha pochopit sociální svět pomocí logického vztahu *příčina → následek*
- hyperrealismus, doslovný způsob myšlení (př. hodiny, auto, trávník aj.)
- sociální chování vyžaduje značnou flexibilitu a abstraktní pohled, se kterým se nepružný kognitivní styl u osob s autismem nemůže vyrovnat
- nejedná se emoční egoismus („sociální slepota“ = neberou ostatní na vědomí), ale problém kognitivní inflexibility

Sociální interakce

- vyhýbání se očnímu kontaktu (pohled do země, stranou)
- sociální intelekt v deficitu
- neschopnost porozumět a správně reagovat na výrazy obličeje, gesta, emoce (pláč, smích)
- použití jiných osob jako nástrojů, předmětů
- cizí doteky vnímány jako nepříjemné
- extrémní póly chování (upřednostňování samoty vs. navazování kontaktu vždy a se všemi)

Ukázka z knihy Život za sklem (W. Lawson)

„Po celý svůj život jsem nebyla schopna poznat a vyjádřit své emoce a ani jsem jim nerozuměla, a tak jsem se vždy setkávala s neporozuměním a cítila jsem se odtržena od všech kolem sebe. Byla jsem považována za „zvláštní“ a nepochopitelnou, pohlíželi na mne jako na „něco, co sem nepatří“. Často se mnou zacházeli, jako bych byla hluchá či hloupá.“

Imaginace

- neschopnost přijímat změny a přirozeně na ně reagovat -> vyvolává pocit úzkosti a stres
- vede k rigiditě v myšlení i chování, projevuje se stereotypy, rituály, repetitivním chováním a nechutí ke změnám
- v aktivitách vyhledávána předvídatelnost a jistota (tel. seznam, jízdní řád, nutkavé mytí rukou, sbírání předmětů, fascinace smysly - hl. čich, detaily aj.)
- stereotypní a repetitivní vzorce chování, bizarní rituály - plácání rukama, tleskání, pozorování třepetajících rukou, kolébání a otáčení těla, grimasování, verbální stereotypy, ... (vyvolává pocit bezpečí a jistoty)
- neobvyklé zacházení s hračkami, předměty, zaměření se na jejich části
- stereotypy v oblasti zájmů, které přetrvávají až do dospělosti
- chybí spontaneita a tvořivost při hře

Ukázka z knihy Život za sklem (W. Lawson)

- *„Stále mě můžete přistihnout jak si mumlám, propěvuji, pískám a dokonce nahlas mluvím ve snaze rozptýlit zmatek nebo nejistotu způsobenou nečekanou změnou. Tato strategie mi umožní přemýšlet a uklidnit se.“*

Další projevy

- běžná pohybová nemotornost
- alergie, epilepsie
- narušen spánkový režim
- chování rušivé, devastující - vztek, agrese, sebepoškozování (obrana a únik z vlastní tísně)
- silné sociální stigma